

Н. Л. Дробішева

«ПРОФЕСІЙНЕ» В ПОБУТОВІЙ ЛЕКСИЦІ

Роботу присвячено аналізу лексики, що описує спеціальні реалії в загальній комунікації. Показано, що для називання спеціальних артефактів у загальному мовленні використовуються різноманітні лексичні одиниці, відмінності яких від спеціальної лексики зумовлені передусім особливостями буденного та наукового знання.

Ключові слова: побутова лексика, спеціальна лексика, консубстанціональні слова, неозначені номінації.

N. L. Drobysheva

“PROFESSIONAL” NOTIONS IN EVERYDAY SPEECH

The article is devoted to the analysis of the vocabulary describing special notions in communication. The author shows that different lexical units for special artifacts in scientific field are often borrowed from the every day life.

Key words: everyday vocabulary, indefinite nominations.

УДК 811.161.2:81'373.611

А. П. РОМАНЧЕНКО

СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД МОВОЮ «МИСЛИВСЬКИХ УСМІШОК»
ОСТАПА ВИШНІ

У статті проаналізовано окремі мовні засоби, використані Остапом Вишнею в мисливських нарисах, звернуто увагу на особливості метафори, синекдохи, лексичних повторів, іншомовної лексики, спотворення звукового комплексу слова, наголошено на комічному ефекті уживаних мовних одиниць.

Ключові слова: метафора, синекдоха, лексичний повтор, звуконаслідувальні слова, комічний ефект, гумор.

Цикл творів „Мисливські усмішки” неперевершений за своєю майстерністю, тонкістю відчуття рідної природи. Саме цей цикл є найбільш поетичним. І. М. Дузь називає „Мисливські усмішки” справжніми ліричними віршами в прозі і вважає, що вони стоять в одному ряду із „Записками мисливця” І. Тургенєва, пейзажно-мисливськими етюдами й оповіданнями М. Лєскова й М. Пришвіна [3, с. 104]. Метою цієї статті є аналіз мовних засобів, за допомогою яких Остапу Вишні вдалося досягти синтезу ліризму та гумору в «Мисливських усмішках» [2].

Усмішка „Вальдшнеп” починається інтригуючим діалогом, суть якого — запрошення і відмова полювати вальдшнепів. Продовжує її автор своєрідною вставною новелою, у якій говорить про свої чисті почуття любові до природи. Ця новела просякнута ліризмом, простотою, щирістю. Остап Вишня використовує метафори, які відтворюють чарівні картини природи: *листя тихесеньку-потихесеньку шепотить; місяць ковшами золото сипле; соловей ридав над коханою, кожне його „люби”, кожне його „цілуй” обгорталося пахощами бузку і конвалій і віночком квітчали трепетне серце його коханої; струмочок із камінчиками грається: підбіжить, плюсне на камінчик, блисне сміхом і побіжить далі; верби думу думають.*

Картини природи, майстерно зображені письменником, слугують своєрідним тлом, на якому відбуваються життєві перипетії. Сама природа гармоніює з почуттями закоханого, який поспішає на побачення, вона доповнює, поглиблює, розкриває образ людини.

Чаруючу природу України змальовано в багатьох усмішках, у них використано поетичні метафори: *сонце вже сковзнуло з вечірнього пруга, минуло криваво-багряний горизонт, поспішало вам останній золотий привіт і пішло спати; рипить Віз, дишель свій униз спускаючи, блідне поволі Чумацький Шлях, а під ожередом плететься чудесне мереживо з мисливських оповідань („Як варити і їсти суп із дикої качки”); сумовито рипить дуб, замислився перед зимовим сном ясен, тяжко зітхає клен, і тільки берізка... білявим станом своїм кокетує; креслять тригонометричні фігури журавлі; річка Оскіл — чудесна річка... з луками, що дивляться на світ божий незчисленними очима-озерами, порослими зеленими-зеленими шовковими віями („Заєць”); застрибали по сліпучо-білій ковдрі мільярди діамантів („Лисиця”).*

Розрізняють метафори первинної і вторинної номінації. Метафори вторинної номінації є мовностилістичними зворотами, якими досягають певного виражально-зображального ефекту [1, с. 212]. Отже, метафора вторинної номінації є дієвим виражально-зображальним засобом в усмішках.

Переносне значення може творитися не тільки внаслідок метафоризації, а й внаслідок метонімізації, під час якої форма мовної одиниці переноситься з одного предмета, явища, дії чи ознаки на інший за суміжністю [1, с. 213], тобто на основі тісного внутрішнього чи зовнішнього зв'язку між зіставляваними поняттями [7, с. 45]. Різновидом метонімії є синекдоха, яка передбачає суміжність частини й цілого [5, с. 113]. Виокремлюють три основи для синекдохи [1, с. 214]. У мисливських оповіданнях Остапа Вишні зафіксовано такі приклади синекдохи, основою якої є істотність частини у структурі цілого об'єкта. Це пояснюється мисливською тематикою усмішок, оскільки тут фіксується суміжність цілого як об'єкта чи учасника полювання та його частини. Напр.: *...лисицю полюємо виключно через її знамените хутро, що має на жову назву — горжетка.... Покотила горжетка через яр, і ви бачите, як майнула біла китичка на її хвості у ліщині по той бік яру („Лисиця”); Ви уявляєте собі, коли ціла зграя гончаків іде слідом за зайцем, ніби якийсь оригінальний, ні в якій філармонії не бачений і не чуваний, оркестр. Заливається флейта, трубить з переливами трубач, рывкає бас, гуде баритон... (за голосами собак — „Заць”)*.

Підготовка до полювання або сам процес часто супроводжується ліричними відступами, у яких Остап Вишня описує місцевість, один із куточків рідної України. Це може бути ліс, поле, річка. В усмішці „Лось” письменник не може оминати чарівної природи лісу: *„А навкруги казкові шати — сніговим шаром уквітчані віти дерев, а пеньки з височенними на них сліпучо-блими шапками, мов зустрічають вас старовинні бояри у фантастичних володіннях царя Берендея”, в усмішці „Лебідь” звертає увагу читача на краєвиди Змієва, що на Харківщині:... лворуч зеленітимуть заливні луки, зелені вони, ті луки, зелені та запашині, уквітчані й ромашкою, і конюшиною, і дзвіночками, а іноді серед зеленої соковитої трави червоно горітиме квітка степового тюльпана або дикого маку.* Тематика пейзажів у гумориста-лірика різноманітна, але переважає лісовий, польовий і степовий пейзаж.

Природа в Остапа Вишні жива, динамічна. Птахи і звірі такі ж дотепні, як і мисливці. Їх мова, на якій чудово знається автор, створює яскраві слухові образи. Це і щебетання жовтобрюшки, підпадомкання перепела, стукіт дятла, і тівлікання щиглика, дирчання деркача, гра на флейті іволги. Чи не в кожній усмішці аналізованого циклу автор широко вживає звуконаслідувальні слова: *ках-ках-ках!* („З крякухою на озері”, „Сом”), *хор! хор! хор!* („Вальдшнеп”), *пать-падьом! сюр-сюр! ха-вав!* („Перепілка”), *фіть-фіть-фіть!* („Відкриття охоти”).

Звуконаслідувальні слова, які відтворюють звуки тварин, а також ті, які відтворюють звуки доквілля, є важливим стилістичним засобом для створення ефекту безпосередньої участі в подіях. Стилiстичний прийом створення звукового фону за допомогою звуконаслідувальних слів використовується в будь-якому художньому творі як „додатковий до понятійно-предметної семантики тексту засіб звукової виразності, що конкретизує для акустичного сприймання якість одне явище або його ознаку, вже описану за допомогою інших мовних одиниць, і таким чином актуалізує її” [6, с. 383]. За допомогою майстерного використання гумористично забарвлених звуків тварин Остап Вишня створює узагальнений образ «усміхненої» природи.

У „Мисливських усмішках” звуконаслідувальні слова вживаються в розповідних або описово-розповідних частинах. Напр.: *В ці часи ви чуєте і над собою, і перед собою, і за собою, і праворуч, і лворуч шум — свист качиних крил. Ви і сюди — бах! і туди — бах! і отуди — бах! Ах, незабутні хвилини („Як варити і їсти суп із дикої качки”); Не ліс там у загонициків, а пекло. — Га-ла-ла! Тю! Го-го! Ух! Ох! Та-ра-ра-ра! („Вовк”); Коли хтось по потилиці мене як шарахне, так я своїм лобом об козинячий тільки — лусь! А в очах огники тільки — блись! Отямився, а переді мною лісничий („Дика коза”); Докучай, почувши зайця, спочатку дає легесеньке „скаву-скаву”, а потім спокійний „гав” і далі рівномірне „гав”, „гав”, „гав”... („Лисиця”);... і як у вас рогатина — трісь! — а ви хапаєте другу рогатину і прямо ведмедеві в груди! Аж тут друга рогатина — трісь! Ви тоді — за третю! („Ведмідь”); Я — смик! А волосінь — дзень! А я в воду з усіх ніг — ляс! І — по шию! („Лебідь”). Повторення звуконаслідувальних слів надає твору експресивності та підсилює гумористичне забарвлення.*

Звірі й птахи в Остапа Вишні можуть навіть розмовляти, напр.:... *поранений кабан — звір страшно лютий, він кидається на охотника, з розгоном всаджує йому своє страшне ікло прямо в пуп і з криком „Ага, попавсь!” поре мисливця по черевній білій лінії од пупа вгору до грудей („Дикий кабан, або Вепр”);... вона (крякуха) „кричить”, „крякає”, закликаючи літаючих своїх родичів присісти до неї познайомитися. — Ках! Ках! Ках! Пожалуйте до мене! Ках! Ках! Ках! Дуже вас прошу! Ках! Ках! („З крякухою на озері”).* Не тільки живих істот розуміє мисливець-письменник: *Перед вами стіна густого-прегустого комишу, який ніби посміхається з вас: — Ну, що — знайшов? Ш-ш-ш! — кепкуючи, шарудить очерет („З крякухою на озері”).*

Часто Остап Вишня вдається до повтору як стилістичного засобу. Напр.: *Собака в мене був, ох, і собака, гончий собака! Так він й ув'язався за гагарою! Гонить і гонить, гонить і гонить! А я на горбочку стою і все бачу! Вона не дуже й тікала. Стане, собака до неї*

підбіжить, а вона тільки зубами — клац! Собака й одскочить! А собака був! Ох, і собака! („Гагара”); Ви коли-небудь переживали такий момент, коли вам на гачок кльонув корона? Переживали? Коли не переживали, обов’язково переживіть, а коли переживали, вам закоротить цей момент пережить ще раз! („Корон”); Гагара розуміється птиця. Та цього ще мало, — птиця, то вона птиця, та цікаво не те, що вона птиця, а цікаво те, що вона цікава птиця. І цікава іменно для запального охотника, а особливо для запального та ще й молодого охотника. Охотника-початківця. А який молодий охотник, охотник-початківець, не запальний? („Гагара”). Останній уривок — це яскравий приклад повтору шести різних лексем.

Своєрідним лейтмотивом „Мисливських усмішок” є слово *бах!*, яке з 25 усмішок уживане в 11. Воно не вживається в тих усмішках, де йдеться про риболовлю або за умови, коли полювання невіддале чи неможливе у зв’язку з життєвими принципами мисливця. В аналізованому циклі лексему *бах!* автор уживає в семи варіантах: *б-бах!* *б-б-бах!* *ба-б-бах!* *баб-бах!* *баб-б-бах!* *бах-бах!* *бабах!*. Частіше це *бах!* не досягає мети і приносить велику насолоду мисливцю-письменникові, як себе називає Остап Вишня. Як життєве кредо звучить висловлення: *Стоїш, слухаєш (симфонію гавкання гончаків), рве серце тобі груди, племініє в тебе мозок, і ти мажеш, мажеш, мажеш...* („Заєць”). Лексема *стріляти* має синоніми й утворює такий синонімічний ряд в аналізованому циклі: *бити, убиватись, гахнути, вбити, забити, вдарити кулею, стукнути, підстрелити, стрільнути, торохнути, уходжати, зняти, полоснути, гатити, встрелити, залити, попхати, набити*.

В «Мисливських усмішках» досить великими є тематичні групи «Тварини», «Рослини», «Птахи», «Риби», «Зброя». Так, на позначення зброї Остап Вишня використовує такі назви: *рушниця* (в 15 усмішках), *дванадцятка*, *шістнадцятка*, *двадцятка*, *рогатина*, *гвинтівка*, *карабін*, *дубелівка*, *утятниця*, *тулка*, *іжевська*, *ружжя*, *ружье*, *шомполка*, *централка*, *лушня*, *Перле*, *Голланд-голланд*, *Лебо*, *Франкот*, *Зауєра*, *Новотного*, *ніж*, *фінка*, *кинджал*, *куржовка*, *безкуржовка*.

Досить продуктивно Остап Вишня використовує як засіб гумору спотворення звукового комплексу слова. Такий прийом відносять до словесних засобів творення гумору. Виокремлюють три види спотворення. Спотворення, мотивоване артикуляційними вадами персонажів, використовує гуморист в усмішках „Бекас”, „Ведмідь”, „Дикий кабан, або Вепр”, „Дика гуска”. Вади персонажів можуть бути вродженими або набутими, ситуативними. У трьох останніх усмішках вони саме такі, оскільки спотворення мовлення дійових осіб пов’язане з певними подіями. В усмішці „Дикий кабан, або Вепр” мисливець говорить таким чином, бо дуже налякався кабана (*„Я, — каже, — веп-п-пир-р-р-сі-сі-сі-ка-ка-ка-ч...*”), а в „Дикій гусці” та „Ведмеді” автор відтворює мовлення п’яних мисливців: *— Чого тебе, — питаю я в приятеля, — чорти перекинули? — Ба-ба-ба-ла-лану не вийшло! („Дика гуска”); — Пт-та-ташечко! Люб-б-б—ая! За що ти мер-р-р-ртвая? Хіба ж ти з-в-в-вр? Хіба ж ти мед-вед-мед-мідь?! („Ведмідь”).* В усмішці „Бекас” автор акцентує увагу читача на особливостях мовлення тещі, яка говорила, *„сильно натискуючи при розмові на шиплячо-свистячі приголосні: — С-с-с-сетера треба! Ш-ш-ш-ш-шикарний с-с-собака в Акуліні Кузьмініш-ш-ш-шні! Дуже с-с-с-стойки робить! А, головне, акуратний, чистун. Я попрош-ш-шу Акуліну Кузьмініш-ш-ш-шну! У неї ш-ш-ш-швидко ц-ц-ц-цуценята будуть! Якщо, на ц-ц-ц-щастя не поз-з-з-здихнуть! Дуже породисті ц-ц-ц-цуц-ц-ценята!*

Другий вид комічної вимови слів пов’язаний із цілеспрямованим спотворенням звукового комплексу. Таке спотворення являє собою навмисне повторення звука або складу, набуває певного емоційного забарвлення, передаючи настрій чи стан людини. Цей особливий вид спотворення слів трапляється в усмішках „Заєць”, „Вовк”, „Дикий кабан, або Вепр”, „Реготуни”, „Олекса Іванович”, „Щука”, „Лебідь”. Напр.: *Сер Данило почував те місце, що свербіло, лг на другий бік, натяг дужче капелюху, засунув ліву ногу глибше в сіно і позіхнув: — Ча-ча-ча-йка! Чайка-реготун („Реготуни”); От позатої весни, якось надвечір, прилітає Васько, онук отой мій гемонський, і це з вулиці криком кричить: — Діду-у-у! На лимані два лебеді сіло! Їй-бо, правда! Швидше, а то полетять! („Лебідь”).*

Спотворення за певними фонетичними законами під впливом діалектів або просторіч як найпоширеніший спосіб спотворення слова в Остапа Вишні реалізується в діалектних та просторічних словах, росіянізмах, якими щедро пересипана мова дійових осіб „Мисливських усмішок”, напр.: *Воно, конешно, вовк, конешно, звір! („Вовк”); Зібрались ми кумпанією й поїхали („Дика коза”).* Остап Вишня використовує такий тип спотворення звукового комплексу навіть у самій назві усмішки „Ружжя”.

Спотворення звукового комплексу, як зауважують дослідники мовнотилістичних засобів творів Остапа Вишні, «спричиняє сміх за допомогою контрасту, який створюється у мовців між почуттям звичайної норми звукового оформлення слова і різким відхиленням від неї» [8, с. 69].

Фонетичні зміни, які спричинили гумористичне забарвлення мисливських оповідань, пов’язані з асиміляцією, дисиміляцією, аферезою, протезою тощо. Наведемо приклади: *Це ще було, от*

не пригадую, чи після турецької війни, чи після гапонської („Дика гуска”); Щоб не збрехати, було це якраз тоді, як вишло замирення з Гапонією (Японію дід Круча уперто називав Гапонією, а японців — гапонцями). Почали в нас тоді, пам’ятаю, панські якономії палити („Шука”). До цього ж типу спотворень віднесемо й ті, що виникли внаслідок взаємодії українських і російських слів. Вони наявні чи не в кожній усмішці. В усмішці, що розпочинає аналізований цикл, Остап Вишня використовує слова *горлушко*, *донушко*, *болбьожка*. В усмішці „Дикий кабан, або Вепр” наявний такий монолог: — *Сікача вчора стріляв! Іду, знаєте, очеретом, коли чую, щось сопе! Дивлюсь, а воно, як гора! Я зразу думав, що паровик обтікаємої форми зійшов з рейок і болотом котить. Придививсь — а воно сікач! Я звичайно не розтерявся...*

В усмішці „Бенгальський тигр” йдеться про те, як потрібно полювати на тигра, що водиться в Бенгалії. Автор вводить читача в інший, незнайомий йому (читачеві) світ поступово, пояснюючи, як дістатися джунглів: *На Бенгалію з Києва треба їхати так. Як минете Мотовилівку, Васильків і Фастів, — беріть не на Бердичів, а на Жмеринку. Потім на Вапнярку, Роздільну і доїздить до Одеси. З Одеси на Дарданелли, потім на Суецький канал, звідти вже не так далеко до Індії. Приїхавши в Індію, питаєте, як вам пройти на Браманутру... Між Браманутрою і Гангом, у джунглях, найбільше плодиться бенгальських тигрів.*

Власне іншомовна лексика зрідка вклинюється в слов’янську тканину творів Остапа Вишні. Як правило, це слова з виразним іншомовним забарвленням, що контрастують із загальним рідномовним колоритом. У названій усмішці автор вживає варваризми *гуд бай! ієс!*, в усмішці „Дрохва” — *lege artis (по-мистецькому)* для надання колориту зображуваного середовища або для посилення експресії.

У своєрідній авторській обробці з’являються на сторінках творів слова *шокінг*, *дендя* („Дикий кабан, або Вепр”), *плед-рядно*, *сер Данило* („Реготуни”). Усі згадані вище іншомовні слова підпорядковуються гумористичному змалюванню полювання і всього, що з ним пов’язане. Засвоєння та власне іншомовна лексика як групи іншомовних слів не вступають у контраст із слов’янським тлом оповіді.

Важливу роль у творах Остапа Вишні відіграють неологізми та оніми, які викликають комічний ефект. Напр.: *кнур-індивідуаліст*, *кнур-поміщик*, *соменята*, *щученята*, *щупаченята*, *щупелята*, *пойнтереня*, *щуки-монстри*, *Кіндрат Калістратович Моргниоко*, *Каленик Тимофійович Триндипляшка*, *Максим Тудистрибни*.

Заворожує читача багатство ужитих фразеологічних одиниць, народних приповідок, каламбурів та висловів, які відзначаються неочікуваним авторським висновком. Про фразеологічні одиниці у творчості Остапа Вишні не раз уже згадували дослідники. Нашу увагу привернули приповідки, каламбури, парадокси, діалоги, що схожі на фразеологічні натяки. Наведемо приклади: *Ні в його папи, ні в його мамі сестер у крові й не ночував* („Бекас”); *Юрій Васильович Шумський, чудесний артист і чудовий охотник, — дехто, приміром, каже, що він охотник кращій, ніж артист, дехто тої думки, що з нього, навпаки, артист далеко кращій, ніж охотник, а ми — такого погляду, що коли він такий охотник, як артист, то таки справді він прекрасний охотник...* („Дика коза”); *Оце вчора приїздила звідтам молодиця, так казала, що її свекрові кум казав, що кумова баба чула од свахи, що та сама бачила, як коноплі мочила, що нема куди через ту качву коноплини ткнути!* („Відкриття охоти”); *Собаки вони своїми іклами одним ударом січуть на бєфстроганов, а охотник, як побачить сікача, зразу бере на мушкету або дуба, або грушу і сидить там тихий, як горличка* („Дикий кабан, або Вепр”); *Підкрадатися треба дуже обережно і дуже далеко.... Останні зусилля, це метр — і дрохви... здійснюються й летять!* („Дрохва”); *Заполював гуску мій приятель, бо в нього було більше набойів, а я свої гроші вдома забув* („Дика гуска”); — *Три роки дикую гуску полював!... — Три роки? Як це — „три роки”? — А так! — З рушницею? — Та де там!! — А з чим? — З ізоляцією!* („Дика гуска”).

Усі мовні засоби Остапа Вишні підпорядковуються літературному й життєвому кредо — „оберігати, пильнувати і любити все живе і корисне, все, що прикрашає людське життя”. У рядках усього мисливського циклу — безмежна любов до рідного краю, природи, у них — „поетична схвилюваність і романтична піднесеність оповіді, філософські роздуми і народна мудрість, дощепність і простота та щирість” [4, с. 144].

У наступних розвідках детальніше зупинимося на аналізі лексичного і фразеологічного багатства мови мисливських усмішок, на стилістичних прийомах та фігурах, використовуваних письменником, адже вони сприяють створенню комізму, гумористичного ефекту в його творах.

1. Бондар О. І. Лексикологія / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець // Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. — К.: Академія, 2006. — С. 195—294.

2. Вишня О. Твори: В 4 т. / Остап Вишня. — К.: Дніпро, 1989. — Т. 3: Усмішки, фейлетони, гуморески, 1944—1950. — 398 с.

3. Дузь І. М. Вивчення творчості Остапа Вишні в школі / І. М. Дузь. — К.: Рад. школа, 1970. — 127 с.

4. *Дузь І. М.* Остап Вишня: нарис про творчість / І. М. Дузь. — Київ — Одеса: Вища школа, 1989. — 184 с.
5. *Карпенко Ю. О.* Вступ до мовознавства: підруч. / Ю. О. Карпенко. — Київ — Одеса: Либідь, 1991. — 290 с.
6. *Мацько Л. І.* Стилїстика української мови: підручник / [за ред. Л. І. Мацько]; Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. — К.: Вища школа, 2003. — 462 с.
7. *Пономарів О. Д.* Стилїстика сучасної української мови: підручник / О. Д. Пономарів. — К.: Либідь, 1993. — 248 с.
8. *Пришва Б. Г.* Прийоми словесного комізму в творах Остапа Вишні / Б. Г. Пришва // Мовознавство. — 1976. — № 1. — С. 69—72.

А. П. Романченко

НАБЛЮДЕНИЯ НАД ЯЗЫКОМ «ОХОТНИЧЬИХ УЛЫБОК» ОСТАПА ВИШНИ

В статье анализируются некоторые языковые средства, используемые Остапом Вишней в охотничьих очерках. Обращается внимание на особенности метафоры, синекдохи, лексических повторов, иностранной лексики, искажения звукового комплекса слова, особое внимание уделено созданию комического эффекта языковыми средствами.

Ключевые слова: метафора, синекдоха, лексический повтор, звукоподражание, комический эффект, юмор.

A. P. Romanchenko

OSTAP VYSHNYA'S "HUNTING SMILES" LANGUAGE OBSERVATION

The article deals with the analysis of some linguistic means used by Ostap Vyshnya in hunting essays. The author of the article pays attention to the peculiarities of metaphor, synecdoche, lexical repetition, foreign words which help to make a comical effect of the essays.

Key words: metaphor, synecdoche, lexical repetitions, comical effect.

УДК [811.161.1+811.161.2+811.112.2]’373.222/612.2

Ю. С. ФЕДОТОВА

МЕТАФОРИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ЗООНИМА ‘СОБАКА’ (на материале русского, украинского и немецкого языков)

В статье рассматриваются проблемы специфики выбора образного средства как особого вида номинации зооморфизмов. Показано, что в этой лексической группе обнаруживаются как универсальные черты, так и специфические, идиоэтнические.

Ключевые слова: зооморфная метафора, зооморфизм, национальная специфика, картина мира.

Язык исследуется сегодня не только в своей основной коммуникативной функции, но и как предмет познания человека и общества в целом. Он помогает раскрыть представления древних людей о мире, а также современную ментальность нации. Да и человек теперь рассматривается не только как носитель языка, но и как представитель национальной культуры, обладающий определенным менталитетом, субъект познающий и оценивающий. Таким образом, антропоцентризм стал ключевой тенденцией в развитии лингвистики XX и начала XXI вв.

В этом аспекте и зоонимическая лексика как неотъемлемая часть каждого языка представляет собой чрезвычайно интересный и самобытный лексический пласт. Для раскрытия культурного содержания зооморфизмов представляется интересным описание языковых символов, стереотипов, эталонов, включающих зоонимы.

Некоторые учёные, в частности Ф. Н. Гукетлова, рассматривая зоонимы в лингвокультурологическом и этнолингвистическом аспектах, говорят о «зооморфном коде»: «Так как все эти ментальные структуры представляют собой окультуренные объекты, они причастны к культуре и обозначены в языке. Окультуренные смыслы в своей совокупности и образуют коды культуры. Любой культурный код предполагает наличие определенной семантической нагрузки, наличие маркеров, которые не каждый раз дешифруются носителем языка, а усваиваются им не только на основе собственного опыта, но и как унаследованные общенациональным культурным опытом» [3: 10]. Эти коды в языке считают универсальными, что не отменяет национального своеобразия зоонимической лексики.

Животные на протяжении всей истории человечества являлись неотъемлемой частью жизни людей. В мифопоэтической картине мира животные выступают символами. Впитывая характери-